

ANALİZ

NATO'NUN 75. VAŞINGTON ZİRVESİ

TEMMUZ 2024

Milli İstihbarat Akademisi

NATO'NUN 75. VAŞINGTON ZİRVESİ

ANALİZ / TEMMUZ 2024

Telif

Millî İstihbarat Akademisi © 2024

Ankara - TÜRKİYE

Yayın Tarihi: Temmuz 2024

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları Millî İstihbarat Akademisine ait olup 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz.

Millî İstihbarat Akademisi

E-Posta : bilgi@mia.edu.tr

"Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci maddesinin 2'nci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir."

NATO'NUN 75. VAŞINGTON ZİRVESİ

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	5
BÖLÜM 1	
NATO'nun Kolektif Savunmasının Güçlendirilmesi ve Caydırıcılık Meselesi	10
Kritik Ukrayna Meselesi	13
Müttefikler Arası Uyum ve Uyumsuzluk Konuları	14
BÖLÜM 2	
NATO'nun Ukrayna Savaşı Sonrası Kısa-Orta ve Uzun Vadeli Politikaları	18
NATO'nun 75. Vaşington Zirvesi'nin Türkiye Açısından Önemi	18
SONUÇ	19

NATO'nun 75. Vaşington Zirvesi Neden Önemli?

9-11 Temmuz 2024 tarihleri arasında ABD'nin başkenti Vaşington'da NATO'nun 75. yıl dönümü mü-nasebetiyle düzenlenen zirve, Ukrayna'dan Orta Doğu'ya Afrika'dan Pasifik'e kadar uzanan geniş bir alanda ciddi sınamaların yaşandığı bir zamanda gerçekleşmektedir. Bu zirve, bahsi geçen sınamalara dayalı güvenlik iklimine NATO'nun uyum sağladığını ve İttifak'ın birlik ve beraberlik içinde hareket ettiğini göstermek, en önemlisi de İttifak savunması ve caydırıcılığının eriştiği noktayı uluslararası kamuoyuna göstermek açısından ayrı bir öneme sahiptir.

Uzmanlar, bu zirvenin üç açıdan önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Öncelikle sembolik önemde bir zirve olarak değerlendirilmektedir çünkü NATO 75. yılını kutlamaktadır. NATO farklı dönemleri atlatmış ve kendini hep farklı güvenlik iklimlerine adapte etmiş siyasi ve askerî bir ittifaktır. Ortak savunma gibi çok güçlü bir güvenlik garantisine ve ortak komuta/kimlik inşasına dayanmaktadır. Bu noktada 75 yıl; güç, dayanıklılık ve etki faktörünü ölçmek adına önemli bir zaman dilimidir. Bu nedenle her zirvede olduğu gibi bu zirvede de NATO'nun belkemiği sayılabilecek "güvenliğin bölünmez bütünlüğü" ilkesi vurgulanacaktır. Ancak bu sefer bu vurgu, 75 yıl etkili olan ve rakiplerine karşı askerî caydırıcılık sağlayabilmiş bir örgütün güvenliğinin bölünmez bütünlüğü olarak sahneye konulacaktır.

Vaşington Zirvesi'nin ikinci önemi ise bu toplantıda tartışılacak konulardan gelmektedir. NATO, 2014 Galler Zirvesi'nden 2023 Vilnius Zirvesi'ne değin bazıları tarafından içerdiği büyük güç rekabeti do-layısıyla Yeni Soğuk Savaş olarak da adlandırılan dönemde, yeni güvenlik iklimine uyum sağlamak için bir dizi çok önemli karar almıştır.¹ NATO, aldığı kararlar ile tehdit algısını netleştirmiş, tehditlere yönelik ortak savunma ve caydırıcılıkla ilgili sorumlulukları ve inşa edilmesi gereken kabiliyet ile yetenekleri belirlemiş ve Kuzey Avrupa'ya doğru genişlemiştir. Galler Zirvesi'nden itibaren NATO'nun "doğu kanadı" güçlendirilmiş ve müdahale güçlerinin müdahaleye hazır hâle gelmesi sağlanmıştır. Madrid ve Vilnius'taki üç bölgesel bölgesel müdahale kuvvet yapılanması da NATO caydırıcılığını güçlendirmiştir. Kâğıt üzerinde güçlendirilmiş caydırıcılığın katkısıyla NATO'nun; tehdit, kabiliyet ve genişlemenin getirdiği riskleri (örneğin Arktik'te NATO'nun güçlenen varlığının getirebileceği riskler) karşılama iradesini açık biçimde ortaya koyduğu görülmektedir.² Ancak hâlâ bu planlamaların altının

-----

nasıl doldurulacağı konusunda tartışmalar bulunmaktadır ve bu tartışmaların bir kısmı da Ukrayna savaşının gidişatı ile doğrudan ilgilidir. Dolayısıyla bu zirvenin, Madrid ve Vilnius gibi önemli zirvelerde alınan kararlarla çıkılan yolun söylem olarak da berraklaşacağı bir zirve olması beklenmektedir. Bu husus özellikle transatlantik ilişkilerde Avrupa-ABD dengesi açısından da önemli görülmektedir çünkü 2024 Amerikan Başkanlık Seçimlerinde eski ABD Başkanı Donald Trump'ın seçilmesi ile ilgili bir beklenti bulunmaktadır.

ABD'de kasım ayında düzenlenecek başkanlık seçimleri, İttifak bünyesindeki bazı tartışmaları etkileyebilmektedir çünkü bu seçimlerde öne çıkan isimlerden olan eski ABD Başkanı Trump'ın NATO'ya ilişkin görüşleri bilinmektedir. ABD siyaseti ve bürokrasisinde Trump'a yakınlığıyla bilinen isimler, Avrupa'ya sağlanan savunma katkısının maliyeti ve yük paylaşımı meselesi ile ilgili raporlar kaleme almaktadırlar. Bu hususun, yani savunma maliyeti meselesinin sadece %2'lik savunma bütçe payı tartışması ile kısıtlı olmadığını savunanlar ve işin içine teknoloji paylaşımı meselesini de katanlar bulunmaktadır.³ Trump, küresel mücadelede gereksiz maliyetli riskleri almaktan kaçınan bir tutum sergilemektedir. Vaşington Zirvesi'nde de NATO'da her zaman etkili olan yük paylaşımı ve teknoloji paylaşımı konuları üzerinden yaşanacak tartışmaların önemli bir yer tutması beklenmektedir. Fakat bu kez, 2024 yılı sonunda Trump'ın ABD başkanı olarak seçilmesinin yüksek ihtimal olarak görüldüğü bir ortamda, ABD'nin Avrupalı müttefiklerine yönelik vereceği siyasi güvencelerin, bahsi geçen konulardaki tartışmaların şekillenmesinde rol oynadığı görülecektir.

Vaşington Zirvesi öncesinde NATO'nun Ukrayna stratejisinin netleştirilmesi arzusu ortaya konulmuştur. Batılı müttefiklerin "Ukrayna'ya ihtiyacı olduğu kadar destek verelim, Kiev de savaşı kazansın." stratejisinin⁴ çok başarılı gitmediği görülmektedir. Öncelikle Rusya'dan algılanan tehdit konusunda NATO'nun resmî dokümanları gayet net ifadelerle sahiptir. Ukrayna savaşı çerçevesinde Rusya'nın sınırlandığı ve stratejik hedefini küçülttüğü de görülmektedir. Ancak bu durum; Rusya'nın kaybetmesi ve Kırım ile Donbas'tan çekilmesi anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla Ukrayna savaşının geldiği aşamada Rusya için bir çıkmazdan söz edilebilecekse Batı ittifakı için de bir çıkmazdan söz edilebilmesi mümkündür. Bu çıkmazdan hangi amacı önceleyerek (Rusya'nın sınırlanması mı yoksa kaybetmesi mi?) çıkmak gerektiği konusunda müttefikler arasında görüş farklılıkları mevcuttur. Ayrıca savaşın tırmanmasının Ukrayna sahasında hâlâ geçerli bir strateji olduğu da bilinmektedir. Dolayısıyla caydırıcılığın ötesinde Rusya'nın kayıplarını artırmak üzere müttefiklerin atacakları adımlar riskli görünebilir. Bu tartışmalar göz önünde bulundurulduğunda Vaşington Zirvesi, İttifak'ın Ukrayna stratejisinin netleştiği bir zirve olarak tarihe geçebilir ya da İttifak üyelerinin stratejinin ne olması gerektiği konusunda hâlen uzlaşmaya varamadığı bir zirve olarak anılabilir.

Temel Gündem ve Tartışma Konuları

NATO zirvesi öncesinde İttifak'ın ilan ettiği temel gündem konuları şu şekildedir: (i) caydırıcılık, (ii) NATO'nun İttifak'ın doğusundaki askerî varlığı, (iii) kolektif savunma ve 5. madde, (iv) NATO'nun nükleer caydırıcılık politikası, (v) NATO'nun finansmanı. Bu gündem başlıkları çerçevesinde uzmanlar, zirvenin dört konuya odaklanmasını beklemektedirler.⁵

Bunlar;

- i Rusya'dan algılanan güvenlik tehditlerine karşı NATO'nun kolektif savunma ve caydırıcılığının artırılması.
- ii Müttefik savunma harcama ve yatırımlarının artırılması.
- iii Ukrayna bağlamında, NATO müttefiklerinin bu ülkeye yaptıkları yardım ve askerî eğitimin koordine edilmesi için yeni bir NATO misyonu oluşturulması ve böylece İttifak'ın Ukrayna'ya verdiği desteği somutlaştırması. Bu girişim, Ukrayna'nın NATO üyeliği için daha net tanımlanmış bir yol (*bridge for membership*) olarak ifade edilmiştir.
- iv Hint-Pasifik bölgesinde, NATO'nun ortaklarıyla birlikte Çin Halk Cumhuriyeti'nin sebep olabileceği mevcut ve olası güvenlik risk ve tehditleri üzerinde ortak planlar yapması.

BÖLÜM 1:

NATO'nun Kolektif Savunmasının Güçlendirilmesi ve Caydırıcılık Meselesi

NATO'nun Kolektif Savunmasının Güçlendirilmesi ve Caydırıcılık Meselesi

NATO liderleri, Rusya'nın 2022 yılında Ukrayna'yı işgali sonrası bu durumu, Avrupa güvenliği bakımından kıta tarihinin en tehlikeli anı olarak nitelendirmişlerdir. Dolayısıyla İttifak'ın stratejik odağı, algılanan bu yeni güvenlik tehdidine yanıt verecek şekilde uyarlanmıştır. Bu nedenle NATO'nun; Vaşington Zirvesi'nde, İttifak'ın özellikle Rusya tehdidi başta olmak üzere olası güvenlik algılamaları karşısında, kolektif savunma ve caydırıcılık konusunda yeni ve önemli taahhütlerde bulunması beklenmektedir. Yine bu zirvede, Ukrayna savaşı gibi Avrupa sahasında oluşabilecek ciddi istikrarsızlıkları daha iyi yönetebilmek adına müttefik ülkelerden savunma alanında daha fazla yatırım yapılması konusunda talepte bulunulması beklenmektedir. NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Vaşington Zirvesi'nde müttefikleri bu türden yatırımlara teşvik etmek amacıyla yeni bir *Savunma Sanayisi Taahhüdü* adı altında bir girişimin de açıklanabileceğinin sinyalini vermiştir. Stoltenberg'in ifadesine göre İttifak'ın gelecekte muhatap olabileceği olası güvenlik risk ve tehditlerin bertaraf edilmesi için NATO'nun öncelikle mühimmat, hava füze savunması ve uzun menzilli silahlardaki eksikliklerini gidermesi gerekmektedir. Bu nedenle müttefiklerin sanayi alanında yapacakları ilave yatırımlar azami derecede önemlidir.

NATO, 2023 Vilnius Zirvesi'ni takiben İttifak'ın savunması ile ilgili olarak askerî hazırlık mahiyetinde pek çok başarıya imza atmıştır. Bu bağlamda yaklaşık 500.000 NATO müttefik askerinin şu anda yüksek hazırlık durumunda bulunduğu bilinmektedir. Bu askerî kuvvetlerin önemli bir kısmı 2024'ün ilk yarısında, NATO'nun 1988'den bu yana İttifak'ın en büyük askerî operasyonu olan Steadfast Defender 2024 Tatbikatı'na katılmıştır.

NATO, 2023 Vilnius Zirvesi'ni takiben İttifak'ın savunması ile ilgili olarak askerî hazırlık mahiyetinde pek çok başarıya imza atmıştır. Bu bağlamda yaklaşık 500.000 NATO müttefik askerinin şu anda yüksek hazırlık durumunda bulunduğu bilinmektedir.⁶ Bu askerî kuvvetlerin önemli bir kısmı 2024'ün ilk yarısında, NATO'nun 1988'den bu yana İttifak'ın en büyük askerî operasyonu olan Steadfast Defender 2024 Tatbikatı'na katılmıştır. Ocak ve Mayıs 2024 tarihleri arasında düzenlenen bu tatbikatta, yaklaşık 90.000 müttefik askerî kuvveti yer almıştır.⁷ Böylece NATO'nun Avrupa'nın savunmasını güçlendirmek adına gerçekleştirmiş olduğu bu tatbikatta, İttifak'ın anılan tarihler itibarıyla ne kadar hızlı bir kuvvet konuşlandırma yeteneğine sahip olduğu uluslararası kamuoyu önünde sergilenmiş ve bir anlamda kanıtlanmıştır.

NATO'nun bundan önceki zirve kararları doğrultusunda almış olduğu kolektif savunma plan ve kuvvet gereksinimleri çerçevesinde, İttifak'ın doğu kanadına yönelik güçlendirilmiş bir NATO kuvvet yapısı konuşlandırma kararı zaten mevcuttur. Bu bağlamda İttifak, ilk olarak Rusya'nın 2014'te Kırım'ı işgal etmesini takiben NATO'nun doğusuna ilk kuvvet konuşlandırmasını gerçekleştirmiştir. Rusya Federasyonu'nun Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgalinden sonra da İttifak, doğu kanadı boyunca

tabur büyüklüğündeki çok uluslu muharebe gruplarının (her biri 1.000 ila 2.000 asker) sayısını iki katına çıkarmış ve 2016'dan beri Estonya, Letonya, Litvanya ve Polonya'da bulunan dört muharebe grubuna ek olarak Bulgaristan, Macaristan, Romanya ve Slovakya'da muharebe grupları konuşlandırmıştır. Sonuçta, toplamda yaklaşık 10.000 müttefik askeri -her biri farklı bir "çerçeve ülke" tarafından yönetilen savaş gruplarına dâhil edilerek- İttifak'ın doğusunda sahaya konuşlandırılmıştır.⁸

İttifak'ın doğusuna yönelik alınmış olan bu yeni savunma tedbirlerine ve caydırıcı tedbirlere rağmen bazı NATO üyeleri, hâlihazırda Rusya'nın da dâhil olabileceği daha geniş çaplı bir savaş potansiyeli konusunda endişelerini sürdürmektedir. Bu nedenle örneğin Baltık liderleri, NATO'nun olası bir Rus askerî işgalini caydırmayı amaçlayan İttifak'ın "üçlü yedek" (*tripwire*) konuşlanması durumundan, söz konusu bu işgali geri püskürtmeyi amaçlayan bir "ileri savunma duruşuna" (*forward defense posture*) geçilmesini talep etmiştir. Bu tür çabaların bir parçası olarak Almanya, 2027 yılına kadar Litvanya'da 4.800 personelden oluşan bir tugay konuşlandırmayı planlamaktadır.⁹ Bu türden örneklerin İttifak içinde zamanla giderek artması olasıdır. 2014 yılından bu yana tüm ABD başkanları, olası bir Rus saldırısını engellemek için NATO'nun doğu kanadında güçlendirilmiş bir NATO kuvvetinin bulundurulması fikrini desteklemektedir. Bu bağlamda ABD Savunma Bakanlığı verilerine göre Vaşington yönetimi, Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgal etmesini takiben Avrupa'ya yaklaşık 20.000 ek silahlı kuvvetler personeli konuşlandırmıştır.

Ortak savunma ve caydırıcılık konusunda üç ayrı mesele ise hâlâ tartışmalarda etkisini göstermektedir: (i) Rusya'nın stratejik düzey altı oluşturduğu risk ve tehditler (siber saldırılar, suikast ve sabotajlar vb.) nasıl caydırılır, bu bağlamda bir arada çalışabilirlik nasıl inşa edilir? (ii) Rusya'ya karşı el yükseltme stratejisi caydırıcılığın maliyetini artırır mı? Bu maliyet nasıl yönetilebilir? Bu noktada Rusya'nın yeni askerî teknolojilere ulaşımı ve kullanımı bir tartışma konusudur. (iii) Yük paylaşımı ve teknoloji paylaşımı el ele yürümekte midir? Bu soru, bir arada çalışabilirliğin inşası kadar ABD ve farklı Avrupalı müttefiklerini hangi kapasitede görmek istediğiyle ilgilidir.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile Çin Devlet Başkanı Şi Cinping bir görüşmelerinde, NATO'nun teknoloji paylaşımını Soğuk Savaş'ı körükleyen bir unsur olarak zikretmişlerdir. Bu noktada NATO'nun teknoloji paylaşımında, İttifak'ın iç dengelerini bozmadan ve rakipleri provoke etmeden nasıl bir yol izleyebileceği sorusu daha da önem kazanmaktadır.

NATO üyeleri, hâlihazırda Rusya'nın da dâhil olabileceği daha geniş çaplı bir savaş potansiyeli konusunda endişelerini sürdürmektedir. Bu nedenle örneğin Baltık liderleri, NATO'nun olası bir Rus askerî işgalini caydırmayı amaçlayan İttifak'ın "üçlü yedek" (*tripwire*) konuşlanması durumundan, söz konusu bu işgali geri püskürtmeyi amaçlayan bir "ileri savunma duruşuna" (*forward defense posture*) geçilmesini talep etmiştir.

ABD'li yetkililer ve NATO Genel Sekreteri Stoltenberg kimi konuşmalarında Rusya, Çin, Kuzey Kore ve İran arasındaki etkileşim ve iş birliğini gündeme getirmişlerdir. Stoltenberg, bir konuşmasında NATO'nun yeni yönünün Asya olduğunu söylemiştir. Bu vurgular kolektif savunma ve kolektif güvenlik, alan ve alan dışı misyonlar arasındaki sınırı muğlaklaştırmakta; daha fazla risk ve daha fazla harcama anlamına gelebilmektedir. NATO'nun Pasifik'teki ortakları ile etkileşiminin ve iş birliği yapısının netleşmesine de ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda NATO'nun Pasifik ortaklarına (P4; Avustralya, Japonya, Güney Kore ve Yeni Zelanda) zirve için davet göndermesi ve koordinasyon merkezi oluşturulmasıyla ilgili konuların gündeme gelmesi şaşırtıcı değildir.¹⁰ Avrupalı müttefikler Çin'i küresel rakip ilan etme konusunda NATO'nun "Stratejik Kavram"ını (*Strategic Concept*) kabul etmiş ve Çin ile ilişkilerde belli bir soğuma da gerçekleşmiştir.¹¹ Ancak müttefikler, Rusya ve Çin'i, aynı zamanda da İran ve Kuzey Kore'yi birbirlerine yakınlaştıracak ve aralarındaki teknoloji paylaşımını artıracak hamleleri yapma konusunda emin gözükmemektedirler.

NATO'nun Stratejik Kavramı

1. Amaç:
  - Müttefiklerin özgürlüğünü ve güvenliğini sağlamak
  - Kolektif savunma
  - Barış ve istikrarı teşvik etmek
2. Ana Görevler:
  - Caydırıcılık ve savunma
  - Kriz önleme ve yönetimi
  - İş birliğine dayalı güvenlik
3. Stratejik Ortam:
  - Rusya ve otoriter aktörlerden gelen tehditler
  - Kalıcı terörizm tehdidi
  - Afrika ve Orta Doğu'da istikrarsızlık
  - Çin'den kaynaklanan zorluklar
4. Ana Unsurlar:
  - Caydırıcılık ve savunmanın güçlendirilmesi
  - Dayanıklılığın ve teknolojinin artırılması
  - İyi yönetim ve iklim değişikliği entegrasyonu
  - Nükleer caydırıcılık duruşu
  - Siber güvenlik ve uzay tehditleri
  - Silahların kontrolü ve yayılmanın önlenmesi
5. İş Birliği:
  - Avrupa Birliği ile bağlar
  - Avrupa-Atlantik hedeflerine destek
  - Küresel ortak katılımı
6. Yatırımlar:
  - Siyasi birlik ve dayanışma
  - Adil sorumluluk paylaşımı
  - Zorunlu savunma kaynakları

Kaynak: NATO's Strategic Concept. (2022). Erişim Adresi: <https://www.nato.int/strategic-concept/index.html#:~:text=DOWNLOAD%20THE%202022%20STRATEGIC%20CONCEPT> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).

Kritik Ukrayna Meselesi

NATO'nun, Vaşington Zirvesi'nde Ukrayna'yla alakalı öncelikli olarak birkaç hususta karar alması beklenmektedir.

Birincisi, Ukrayna'ya şimdiye kadar ABD vasıtasıyla yapılan finansal yardımların ve askerî eğitimin bundan sonra NATO bünyesinde yapılacak bir kurumsallaşma yoluyla tedarik edilmesi planlanmaktadır. Bu bağlamda Haziran 2024'te NATO Savunma Bakanları Toplantısı'nda kabul edilen bir teklife göre bireysel olarak tek tek NATO üyelerinden gelen yardımlar, Almanya'nın Wiesbaden kentindeki bir NATO komutanlığı tarafından koordine edilecektir (Bu koordinasyon çabaları SACEUR komutası altında olup NATO ve ortak ülkelerden 700'e yakın personeli kapsayacak bir şekilde düzenlenecektir.).¹² NATO ayrıca Ukrayna Silahlı Kuvvetlerinin NATO üye ülkelerindeki askerî eğitimlerini de denetleyecektir.

Ukrayna ile ilgili ikinci husus ise Ukrayna'ya yapılacak mali yardımların periyodik olarak bir düzene sokulması fikriyle ilgilidir. Bu bağlamda NATO Genel Sekreteri Stoltenberg'in nisan ayında önermiş olduğu Ukrayna'ya yılda 100 milyar dolar yardım yapılması teklifi, müttefikler arasında henüz kabul görmemiştir. Ukrayna'ya yönelik tüm askerî, finansal vb. yardımların kurumsallaştırılması fikri, hem finansal akışta olası bir aksaklık yaşanmasının engellenmesi -ve dolayısıyla sürekliliğinin garanti- lenmesi için- hem de bazı müttefiklerin bu yardım mükellefiyetlerini aksatmamaları için ortaya atılmıştır.

Ukrayna ile ilgili üçüncü husus da Ukrayna'nın NATO üyelik meselesidir. Her ne kadar NATO'nun bir önceki Vilnius Zirvesi'nde, müttefikler "Ukrayna'nın yeri NATO'dur." demişse de¹³ Vaşington Zirvesi'nde Ukrayna'nın NATO üyeliğinin kabul edilmesi beklenmemektedir. Toprak bütünlüğünü sağlayamamış ve aktif bir savaş içerisindeki bir ülkeyi NATO'nun 5. madde sorumluluğu ortaya çıkacak şekilde üye kabul etmenin getireceği doğrudan bir risk vardır. Ukrayna askerî altyapısı ve standartları ile NATO standartları arasındaki uyumu ve bir arada çalışabilirlik gibi hususları fiilî olarak bölünmüş bir ülkede test etmek oldukça zordur. Dolayısıyla bundan önce NATO zirvelerinde "müttefikler anlaşırken ve şartlar hasıl olduğunda" gibi Ukrayna adına doğrudan güvence yaratmayan ifadeler kullanılmış ve NATO'ya tam üyelik durumu gerçekleşmemiştir. Bu duruşun Ukrayna adına cesaret kırıcı olduğuna dair eleştiriler de mevcuttur. Bu arada NATO üyesi olan bazı Avrupalı devletler, Ukrayna'ya yönelik askerî yardımı artırmak, hatta Ukrayna'ya Avrupalı güçleri konuşlandırmaktan bahsetmişlerdir. Avrupa'daki ve bu öneriyi getiren Fransa'daki siyasi kriz düşünüldüğünde, bu konunun yeniden masaya gelip gelmeyeceği

NATO'nun bir önceki Vilnius Zirvesi'nde, müttefikler "Ukrayna'nın yeri NATO'dur." demişse de Vaşington Zirvesi'nde Ukrayna'nın NATO üyeliğinin kabul edilmesi beklenmemektedir. Toprak bütünlüğünün sağlayamamış ve aktif bir savaş içerisindeki bir ülkeyi NATO'nun 5. madde sorumluluğu ortaya çıkacak şekilde üye kabul etmenin getireceği doğrudan bir risk vardır.

-----

belirsizdir. Almanya ve ABD'nin bu konuda itirazları olduğu da bilinmektedir. Dolayısıyla müttefiklerin çoğunun, Ukrayna savaşı bitmeden Ukrayna'ya üyelik verilmemesi konusunda neredeyse hemfikir olduğu görülmektedir. Sadece bunu, Ukrayna'yı yalnızlaştırmadan söylem ve eylem olarak nasıl formüle edecekleri konusunda farklılıklar mevcuttur.

Müttefikler Arası Uyum ve Uyumsuzluk Konuları

Görüldüğü üzere NATO'nun kolektif savunma ve caydırıcılık meselesi, müttefiklerin üzerinde mutabık olduğu temel konulardan biridir. Müttefikler arası en tartışmalı konu ise Ukrayna'nın İttifak'a hemen mi yoksa savaş bittikten sonra mı üye olması meselesidir. Bu konuda ABD, üyeliğin ancak savaş bittikten sonra ele alınması gerektiğini savunurken diğer bazı müttefikler ise bu görüşün savaşı uzattığı kanısındadır ve bu nedenle bu fikre karşı çıkmaktadır. Müttefikler arası ilişkilerde her ne kadar Ukrayna üyeliği tartışmalı bir konu ise de Ukrayna'ya verilecek desteğin genel olarak devamı hakkında NATO üyeleri çoğunlukla hemfikirdir. Ayrıca Çin'e karşı İttifak'ın nasıl davranması gerektiği konusunda da müttefikler arası bazı fikir ayrılıkları müşahade edilmektedir. İttifak'ın doğu ve güney kanadı söz konusu olduğunda bazı güvenlik meselelerinin (göç meselesi, terörizm vb.) ne kadar öncelikli olduğu, her zaman olduğu gibi bu zirvede de müttefikler arasında bazı fikir ayrılıklarına neden olabilecektir.

Müttefikler arası ilişkilerde her ne kadar Ukrayna üyeliği tartışmalı bir konu ise de Ukrayna'ya verilecek desteğin genel olarak devamı hakkında NATO üyeleri çoğunlukla hemfikirdir. Ayrıca Çin'e karşı İttifak'ın nasıl davranması gerektiği konusunda da müttefikler arası bazı fikir ayrılıkları müşahade edilmektedir.

Müttefikler arasında İttifak'ın temel belirleyicisi olan ABD'ye bakıldığında, Joe Biden yönetiminin NATO'nun küresel istikrardaki rolüne çok önem verdiği ve bu bağlamda şimdiye kadar İttifak'ın Avrupalı müttefiklerine savunma harcamalarını artırmaları yönünde baskıda bulunduğu bilinmektedir. Sonuçta Biden yönetiminin bu ısrarları sonuç vermiş ve NATO'nun 23 üyesi, 2024 yılı savunma katkı paylarıyla ilgili %2'lik oranı yakalamıştır.

İttifak'ın son genişlemesi konusunda ABD'nin ve tabii Biden yönetiminin İsveç ve Finlandiya'nın üyeliklerinin neticelenmesi konusunda ne kadar etkili olduğu bilinmektedir. Vaşington yönetimi ilaveten sınırların güç kullanılarak değiştirilemeyeceği prensibinin savunucusu olarak şimdiye kadar Ukrayna'yı Rusya ile olan savaşında ciddi olarak desteklemiştir. Nitekim Vaşington Zirvesi'nde de bu desteğin kurumsallaşmaya ön açması ve bu süreci hızlandırması beklenmektedir.

Öte yandan kıta Avrupa'sında, müttefikler tam bir oydaşma içerisinde değildir. Ukrayna savaşı patlak verene kadar Almanya'nın askerî angajmanlar konusunda oldukça dikkatli ve hatta biraz da çekimser davran-

diği; Fransa'nın NATO'nun varlığını desteklemekle birlikte AB'nin kendi stratejik özelliğini geliştirmesi gerektiği fikrini savunduğu bilinmektedir. Ukrayna savaşının gidişatı, Alman siyaseti üzerinde etkili olurken aynı zamanda Olaf Scholz hükümetinin savunma harcamalarını artırmasına da sebep olmuştur. Ayrıca İttifak'ın kolektif savunma girişimlerine Almanya'nın daha aktif olarak katılmaya başladığı da görülmüştür. Orta-merkezî Avrupa ülkeleriyle Baltık ülkeleri ise NATO'nun, doğu kanadında daha güçlü olarak var olması fikrini desteklemeye devam etmektedir.

Türkiye NATO'nun kendisi için askerî, siyasi ve caydırıcılık bakımından ne kadar önemli olduğunun bilinciyle 1952 yılından bu yana İttifak'a ciddi katkılarda bulunmuştur ve bulunmaya da devam etmektedir. Türkiye-NATO ilişkilerinin bu olumlu resmi yanında İttifak'ın geçmişte olduğu gibi günümüzde de Ankara aleyhinde gerçekleştirmiş olduğu bazı girişimleri nedeniyle Ankara da tıpkı Fransa gibi stratejik özerklik çerçevesinde İttifak ile olan bağlarını koparmaksızın bazı dengeleyici mekanizmaları -Batı dışındaki ülkelerle ilişkilerini çeşitlendirmek suretiyle ya da diğer bazı bölgesel örgütlerle temasta bulunarak- devreye sokmuştur. Türkiye'nin bu girişimlerinin temel nedeni, bölgesinde ve ötesinde istikrarı bozacak çatışma ve savaşlar istememesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Ankara, NATO içi diyaloglarında da her zaman yapıcı ve barışçıl diplomasiden yana olmuş ve böylece bölgenin barış ve istikrarının korunmasını arzu ettiğini sıklıkla müttefikleriyle paylaşmıştır.

Zirve sonunda birlik ve beraberlik görüntüsü altında söz konusu birçok tartışmalı konularda da uzlaşı sağlanması beklenmektedir.

BÖLÜM 2:

NATO'nun Ukrayna Savaşı Sonrası Kısa-Orta ve Uzun Vadeli Politikaları

NATO, Gelişmiş/Geliştirilmiş İleri Mevcudiyet kapasitesi sayesinde Doğu Avrupa'daki (özellikle de Baltıklar ve Polonya'da) askerî kapasitesini ciddi şekilde kuvvetlendirmiştir.

NATO'nun Ukrayna Savaşı Sonrası Kısa-Orta ve Uzun Vadeli Politikaları

NATO'da Ukrayna savaşı sonrası mevcut güvenlik iklimi ile uyum sağlamaya yönelik kısa-orta vadeli birçok askerî tedbir alınmıştır. Bunlar: (i) Gelişmiş/Geliştirilmiş İleri Mevcudiyet (EFP), (ii) hızlı yanıt yetenekleri, (iii) siber savunma ve (iv) hibrit savaş kapasiteleridir. Çalışmanın önceki bölümünde belirtildiği üzere NATO yukarıda belirtilen Gelişmiş/Geliştirilmiş İleri Mevcudiyet kapasitesi sayesinde Doğu Avrupa'daki (özellikle de Baltıklar ve Polonya'da) askerî kapasitesini ciddi şekilde kuvvetlendirmiştir. Sonuçta, NATO'nun oluşturduğu yeni Gelişmiş/Geliştirilmiş İleri Mevcudiyet kapasitesi, İttifak'ın kısa vadeli stratejisinin önemli bir bileşeni/göstergesi olarak ortaya çıkmıştır.¹⁴ Ayrıca İttifak'ın uzun bir süredir siber saldırı ve melez savaş tehdidini ciddi olarak gündemine almış olması sebebiyle bu konuların da İttifak'ın kısa-orta vadeli planlaması içine dâhil edilmesi söz konusudur.

İttifak'ın uzun vadeli planlarının yer aldığı yol haritasını ise kapsamlı olarak NATO'nun son "Stratejik Kavram"ında bulmak mümkündür. Bu belge, İttifak'ın tüm üyeleri tarafından kabul görmüş ve neticede İttifak Bildirisi olarak yayımlanmıştır. Ayrıca NATO'nun 10. maddesi çerçevesinde ileride gerçekleşmesi olası genişleme imkânlarının belirlenmesi konusu da İttifak'ın uzun erimli politikalarından biridir.¹⁵ İlaveten NATO'nun Hint-Pasifik'teki ortaklık ilişkileri de İttifak'ın bu bölgeye yönelik orta-uzun erimli stratejik planları içerisinde yer almaktadır. Bu arada İttifak'ın gelecekteki teknolojik ve inovasyon konularındaki hazırlık planlarının da NATO'nun orta-uzun politikaları içinde olduğu bilinen bir gerçektir.

NATO'nun 75. Vaşington Zirvesi'nin Türkiye Açısından Önemi

NATO'nun 75. Vaşington Zirvesi'nin, Türkiye adına Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın İttifak'ın önde gelen üyelerinin temsilcileriyle yapacağı ikili görüşmeler bakımından verimli geçeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda ABD-Türkiye ikili ilişkilerindeki bazı meselelerin taraflar arasında Vaşington'da müzakere edilebilmesi önemlidir. Tabii ikili görüşmeler söz konusu olduğunda, diğer İttifak liderleriyle de temas kurulacağı ve fikir teatisinde bulunulacağı beklenen olasılıktır.

Bu zirvede NATO'nun askerî kabiliyetlerinin geliştirilmesi konusunda alınacak bazı kararlar doğrultusunda, Ankara'nın yapacağı olası katkılar da Türkiye-NATO ilişkileri bakımından oldukça önem arz etmektedir. Ayrıca

ABD seçimleri sonrası Avrupa güvenliğinin geleceği tartışmaları içinde özellikle Avrupalıların ve hatta ABD'nin bile askerî mühimmat ve diğer askerî kabiliyetler açısından Türkiye'ye olan ihtiyaçlarının artıyor olması, İttifak üyelerinin Ankara ile olan diyalogu artirmasına neden olabilir.

Ankara-NATO ilişkilerindeki en temel meselelerden biri terörle mücadele konusudur. Türkiye, Madrid Mutabakatı ile başlayan sürecin takipçisi olmaya devam etmektedir. Ayrıca güvenliğin bölünmez bütünlüğü ilkesi dâhilinde Türkiye; NATO müttefiklerine, Ankara'nın güvenliğini sarsan terör örgütlerine yönelik mücadelesinde destek olma sorumluluklarını hatırlatacaktır.

Orta Doğu'da büyüyen kriz, savaş riski, silahlı devlet dışı örgütlerin füze ve SİHA kapasiteleri; Türkiye adına sınır ve hava savunma kabiliyetlerinin önemini bir kere daha göstermiştir. Bu kabiliyetler başta olmak üzere Ankara, yük paylaşımı ve teknoloji paylaşımı unsurlarının bir arada gitmesi gerektiğini (bir arada çalışabilirliği inşa etmek adına) hatırlatacaktır.

Sonuç

NATO'nun Vaşington Zirvesi'nde, İttifak'ın mevcut ve yeni tehditleri caydıracak saldırı ve savunma kabiliyetine sahip olduğu ve gelecekte de bu imkân ve kabiliyetleri artırmaya kararlı olduğu mesajının verilmesi yüksek olasılıktır. Bu nedenle zirvede Avrupalı müttefiklerin ABD ile yer alacağı toplu fotoğraf, Avrupa-Atlantik bağının ne kadar sağlam olduğunu gösterecek önemli bir kanıt olacaktır. Tabii zirve sonunda yayımlanacak bildiriye, İttifak üyelerinin üyelik daveti dışında Kiev hükümetini destekleyen bazı kararlar almak suretiyle Ukrayna'ya da yalnız olmadığı mesajını vermesi büyük olasılıktır. Bu arada Avrupa'da yapılan son seçimlerle kasım ayında ABD'de yapılacak başkanlık seçiminin gölgesinin, NATO'nun Vaşington Zirvesi'ndeki resmî görüşmelerin arka planında hissedilmesi kaçınılmazdır. İttifak'ın üzerinde uzlaştığı temel konular ve stratejik duruşu, uluslararası topluma iletilecektir. Türkiye başta terörizm ile mücadele, bazı müttefikler ile bölgesel sorunların çözümüne dair yaşanan fikir ayrılıkları ve Gazze Krizi'nin sönümlendirilmesi gibi konularda kendine özgü tavır ve yaklaşımlarını Vaşington Zirvesi'nde dile getirme imkânı bulacaktır. Zirve marjında çok sayıda üst düzey görüşme ve istişare gerçekleşecektir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın NATO liderleri fotoğrafında vereceği görüntü ise Türkiye'nin güvenliğinin transatlantik güvenliğine çapalı olduğunun altının çizilmesi bakımından sembolik öneme sahip bir duruştur.

KAYNAKÇA

- ¹ Vilnius Summit Communiqué, *North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ² Madrid Summit Declaraation, *North Atlantic Council in Madrid 29 June 2022*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ³ Miles Herszenhorn, "Welcome to Mar-a-NATO: European leaders tailor their message to Trump", *Politico*, 10 Temmuz 2024, <https://www.politico.eu/article/donald-trump-europe-leaders-nato-summit-germany-war-ukraine-defense-russia-elections-us-2024/> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ⁴ European Parliament, "Parliament calls on the EU to give Ukraine whatever it needs to defeat Russia", <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240223IPR18097/parliament-calls-on-the-eu-to-give-ukraine-whatever-it-needs-to-defeat-russia> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ⁵ 2024 NATO Summit, "Key topics on the agenda", *NATO*, <https://www.nato.int/cps/en/natohq/226799.htm> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ⁶ Vilnius Summit Communiqué, North Atlantic Council in Vilnius 11 July 2023, *NATO*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ⁷ Steadfast Defender 24, *NATO*, <https://www.nato.int/cps/en/natohq/222847.htm> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ⁸ NATO's military presence in the east of the Alliance, "*NATO*", https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ⁹ Andrius Sytas, "German brigade to be combat ready in Lithuania, on Russian border, in 2027", *Reuters*, 18 Aralık 2023, <https://www.reuters.com/world/europe/german-brigade-be-combat-ready-lithuania-russian-border-2027-2023-12-18/> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ¹⁰ NATO Secretary General Jens Stoltenberg, "Our most urgent task at the Summit will be support to Ukraine", *NATO*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_227330.htm (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ¹¹ NATO 2022 Strategic Concept, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ¹² NATO Defence Ministers, "NATO Defence Ministers agree plan to lead coordination of security assistance and training for Ukraine, address deterrence and defence", *NATO*, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_226442.htm (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ¹³ NATO, "Relations with Ukraine", https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm#:~:text=At%20the%202023%20Vilnius%20Summit%2C%20Allies%20reaffirmed%20their%20commitment%20that,for%20the%20Membership%20Action%20Plan (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ¹⁴ NATO, "Enhanced Forward Presence (EFP)", <https://lc.nato.int/operations/enhanced-forward-presence-efp> (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).
- ¹⁵ NATO, "Enlargement and Article 10", https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49212.htm#:~:text=NATO's%20%22open%20door%20policy%22%20is%20based%20upon%20Article%2010%20of,of%20the%20North%20Atlantic%20area%22 (Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2024).

NATO'NUN
75. VAŞINGTON
ZİRVESİ
TEMMUZ 2024